

centrum ex 05.05
beelden po 2012
de kunst si t/m
emmen tie 01.07 2012

enige woorden over de ziel
schilderijen van francis kilian

Centrum Beeldende Kunst Emmen
wo t/m zo 13.00 -17.00 uur
open op erkende feestdagen behalve:
30 april, 25 en 31 december, 1 januari

Ermerweg 88b
7812 BG Emmen
cbk@emmen.nl
www.cbkemmen.nl

Tentoonstellingen
Kunstuitleen
Educatie
Beelden Buiten

'enige woorden over de ziel'

schilderijen van francis kilian

Francis Kilian (Nijmegen, 1961) volgde haar kunstopleiding aan de Academie Minerva in Groningen en de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. Na haar studie verhuisde ze naar Denemarken waar ze zeven jaar woonde. Vervolgens woonde ze een aantal jaren in Noorwegen. De jaren in Scandinavië noemt ze bepalend voor haar huidige werk. Kleurkeuzes en motieven zijn door de noordelijke omgeving letterlijk helder geworden. Sinds 1999 woont zij weer in Nederland. In de omgeving van Meppel woont ze in een oud ijsfabriekje waar ook haar atelier gevestigd is.

Francis Kilian maakte een reeks 'Oude Meesters' die in het CBK Emmen voor het eerst geëxposeerd wordt. De expositie 'Enige woorden over de ziel' geeft een overzicht van het werk van Francis Kilian van de afgelopen vijf jaar, waaronder een twaalfal werken uit de serie 'Zegeningen'.

www.franciskilian.nl

Enige woorden over de ziel - Wyslawa Szymborska

Een ziel heb je zo nu en dan.
Niemand heeft haar ononderbroken
en voor altijd.

Dagen en dagen,
jaren en jaren
kunnen zonder haar voorbij gaan.

Soms verwijlt ze alleen in het vuur
en de vrees van de kinderjaren
wat langer bij ons.
Soms alleen in de verbazing
dat we oud zijn.

Zelden staat ze ons bij
tijdens slopende bezigheden
als meubels verplaatsen
en koffers tillen
of een weg afleggen op knellende schoenen.

Bij het invullen van formulieren
en het hakken van vlees
heeft ze doorgaans vrij.

Aan een op de duizend gesprekken
neemt ze deel,
maar zelfs dat is niet zeker,
want ze zwijgt liever.

Wanneer ons lichaam begint te lijden en lijden,
verlaat ze stilletjes haar post.

Ze is kieskeurig:
ze ziet ons liever niet in de massa,
walgt van onze strijd om maar te winnen
en van ons wapengekletter.

Vreugde en verdriet
zijn voor haar geen twee verschillende gevoelens.
Alleen als die twee zijn verbonden,
is ze bij ons.

We kunnen op haar rekenen
wanneer we nergens zeker van zijn,
maar alles willen weten.

Wat materiële zaken betreft
houdt ze van klokken met een slinger
en van spiegels, die vlijtig hun werk doen,
ook wanneer niemand kijkt.

Ze vertelt niet waar ze vandaan komt
en wanneer ze weer van ons verdwijnt,
maar lijkt zulke vragen beslist te verwachten.

Het ziet er naar uit
dat net als wij haar
zij ons ook
ergens voor nodig heeft.

In de winter van 2010 ontdekte Francis Kilian de gedichten van Wislawa Szymborska

Szymborska won de Nobelprijs voor de Literatuur in 1996. De jury noemde Szymborska de 'Mozart van de poëzie', een vrouw die de elegantie van taal vermengde met 'de razernij van Beethoven'. Volgens de jury liet haar poëzie 'met ironische precisie de historische en biologische context' in 'fragmenten van menselijk bestaan' doorschijnen. Haar werk kenmerkt zich door een tedere kijk op alledaagse dingen. De gedichten van Szymborska worden vaak omschreven met termen als 'speels', 'ironisch' en 'verrassend'.

Tegelijkertijd, en misschien wel door de gedichten, raakte Francis geïnspireerd door de Vlaamse Primitieven. In het kijken naar schilderijen uit deze periode leek 'de ziel' zoals beschreven door Szymborska bepalend te zijn voor de intieme kracht van de werken. In een aantal schilderijen uit die periode leek rust en aandacht sterker aanwezig te zijn dan anderen. Juist deze werken waren heel klein van formaat. De devotiestukken, want zo heten zij, werden gekocht door particulieren uit de gegoede burgerij en vormden in de woningen de plek waar gebeden werd. Dit verklaart het kleine formaat van de doeken en de kernachtige compositie van de afbeeldingen. Men kende de stukken zelf grote kracht toe.

Met ambachtelijke jaloezie bestudeerde Francis deze werken. Wat opviel was de menselijkheid in de uitdrukkingen van de afgebeelde personen.

Haar fascinatie groeide. Zij zegt hierover:

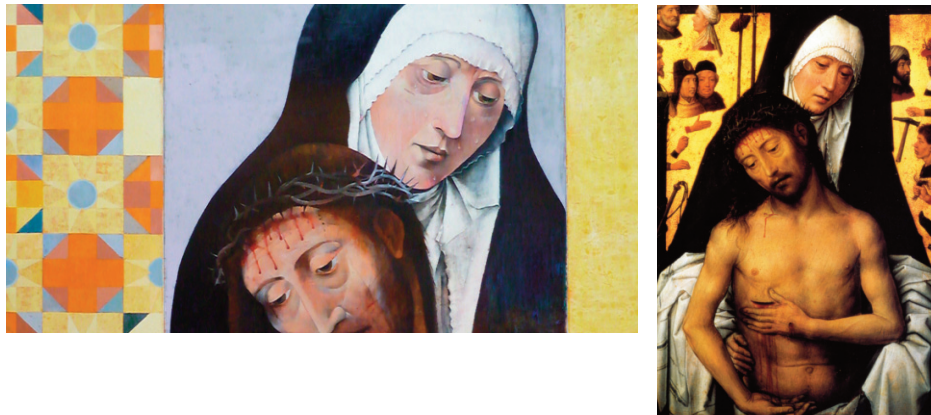
'Ik vermoed dat deze schilders niet de werkelijkheid wilden benaderen, maar ze wilden de werkelijkheid herscheppen. De werkelijkheid werd door hen onderzocht en bekeken tot in heel intieme details. In de werken van deze schilders is de ziel van een kijkend mens uit 1500 verbonden met de manier waarop het geschilderd is. Dit gegeven maakt me erg enthousiast. Want hierdoor kan ik terug stappen in een periode waarin het kijken zelf een ontdekking was. En waar verwondering over onze oppervlaktes (huid, stof, lichtval) alles met 'de' ziel te maken hadden. Waar de ziel bij dingen hoorde. Waar massaproductie nog niet uitgevonden was en men alles met eigen inzicht, kunde en kracht maakte.'

'Huwelijk', naar 'Eligius in zijn werkplaats' Petrus Christus, 1449
100 x 280 cm

Francis besloot een onderdeel uit het werk 'Eligius in zijn werkplaats' van Petrus Christus (1449) na te schilderen. Het sterk uitvergroete fragment, een detail uit het schilderij, is in werkelijkheid hooguit 40 cm breed en 35 cm hoog (het hele werk is 98 x 85 cm). Om te kunnen kijken als de schilders uit deze periode gebruikte ze een doek van 100 x 280 cm. Met potlood tekende ze de contouren op het doek en al kijkend naar een reproductie probeerde ze zo nauwgezet mogelijk het originele werk te volgen in stijl en sfeer. Zo ontdekte ze dat onder de geplooid rode kraag van de man, boven zijn bontkraag, in de schaduw, een knoopje is geschilderd met een lichtplekje erop waardoor de kijker ook de dieptewerking op en rond het knoopje kan zien. Het originele knoopje is hooguit een millimeter groot.

'Het Verdriet', naar 'Maria toont de man van smarten' Hans Memling, 1475-1479
220 x 130 cm

Het maken van het 'Huwelijk' werd een bijzondere ervaring. De zoektocht werd voortgezet met een werk van Hans Memling, "Maria toont de man van Smarten", ca. 1475-1479. Een piëta op Vlaamse wijze en heel vaak gekopieerd in haar periode. Hier ontdekte Francis de zeven tranen bij Maria, en de compositie die uitgaat van een middenas, waar de hoofden van de lijdende Jezus linksom gebogen en het hoofd van Maria rechtsom gebogen opgebouwd lijkt als een plant die omhoog groeit. De karteltjes van de hoofddoek geven een ritme aan dat herhaald wordt in de doornen en de bloeddruppels op Christus' gezicht.

'Madonna met de rode anjer', naar een leerling van Rogier van der Weijden, ca. 1480
180 x 140 cm

Als volgende stap nam Francis het werk van een leerling van Rogier van der Weijden als uitgangspunt. De 'Madonna met de rode anjer' zocht ze op in België. Het bleek niet mogelijk om uit dit werk een uitsnede te maken: vrijwel in zijn geheel is het werk 'herschilderd'. Na lang twijfelen besloot Francis om de achtergrond een andere kleur te geven. Dit werd het begin van het vrijer interpreteren van de gekozen werken.

'Afscheid', naar 'Onze Lieve Vrouw van smarten' Simon Marmion, 1425 - 1489

Al schilderend leerde ze de juiste millimeters te raken en werden de Oude Meesters wegwijzers in haar zoektocht. Het werk van Simon Marmion laat alweer een eigen interpretatie zien. De benadering van een gouden achtergrond werd met een schuurmachine bewerkstelligd. Tijdens het schilderen zag zij in het onderzoek van de tranen dat een traan wel erg op een parel lijkt. Het hartverscheurende verdriet van de Maria figuur staat hier op zichzelf.

'De Kus', naar 'De ontmoeting van Joachim en Anna' Giotto, ± 1304-1306

Als er een Meester van de Vlaamse Primitieven is dan zal dat toch Giotto moeten zijn. De rake fresco's uit begin van de veertiende eeuw in de Scrovegni Kapel in Padua vertonen een zelfde realiteitsliefde, fijne humor en grote ernst tegelijkertijd. De manfiguur, Joachim, is met zijn gedachten ergens anders, terwijl Anna hem gaat kussen -zij ontmoeten elkaar bij de Gouden Poort- ter verwelkoming. Het blijkt dat een Giotto zo helder en duidelijk is in zijn beeldtaal, dat het herschilderen ervan eigenlijk een zeer brutale daad is. De Vlaamse meesters laten in hun schilderijen nog een mogelijkheid tot eigen interpretatie. Giotto doet dit niet.

'De ontmoeting', naar 'La Visitazione' Jacopo da Pontormo, 1528

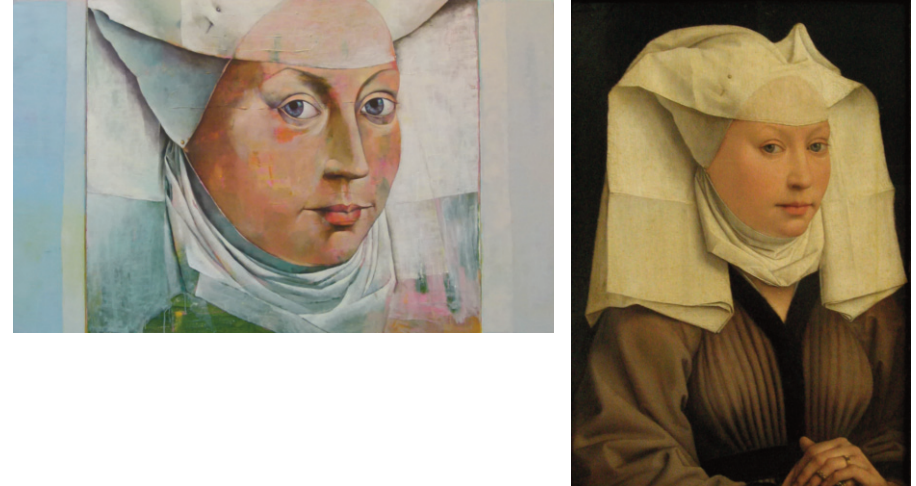
Het beroemde werk van Jacopo da Pontormo is van een latere periode. Er is te zien dat we hier al in de barok periode zijn aangeland: alles is zwieriger geschilderd. Pontormo laat een ontmoeting zien tussen twee (eigenlijk drie) vrouwen. Een oudere en een jonge vrouw. Het verhaal van dit schilderij is dat de jonge Maria, die net weet dat zij zwanger is van Jezus, de veel oudere Elizabeth ontmoet, die de zwangerschap herkent en erkent, als zijnde heilig. De intensiteit van deze ontmoeting is eerder ook al in een video installatie door Bill Viola verwerkt. In dit originele werk is de lading van de ontmoeting tussen beide vrouwen overstijgend aan het gegeven.

'De Buiging', naar 'Maria Magdalena wast de voeten van Jezus in het huis van Simon' Dieric Bouts ± 1430

Dieric Bouts heeft al heel vroeg in zijn schildersloopbaan een Maria Magdalena de voeten van Jezus laten wassen. In Berlijn hangt het originele schilderij, ongeveer 40 bij 30 centimeter groot. Pas bij het zien van het originele werk werd zichtbaar dat ook in dit werk, ondanks de trotse houding van Magdalena, de tranen over haar wangen rollen en op de vloer spatten. In de vijftiende eeuw moeten mensen heel scherpe ogen gehad hebben om alle details op te kunnen merken. Het lijkt erop dat wij in deze periode juist de grote werken nodig hebben om nog tot aandacht voor een schilderij te bewegen te zijn. Francis heeft in dit werk moedwillig de voeten verplaatst.

'Jonge Vrouw', naar Rogier van der Weijden ± 1442

Als slotstuk is Francis teruggekeerd naar Rogier van der Weijden. Het portret van een jonge vrouw is erg bekend. Het schilderij is opvallend eenvoudig, terwijl de blik van de jonge vrouw erg open en vastberaden is. Huwbaar, tenminste dat is wat Francis dacht te ervaren bij het schilderen van dit doek.